

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/84949,Krauz-Antoni.html>
2021-11-28, 10:03

Krauz Antoni

KRAUZ Józef Adam Antoni (10 VII 1801, Zabrodzie k. Olkusza – XII 1831, Warszawa?), pionier eksperymentalnych nauk technicznych, wynalazca. Syn Antoniego, zarządcy majątku Żarnowiec, przybysza z zaboru pruskiego, i Katarzyny z Ceyplerów.

Kształcił się w Krakowie. Po ukończeniu Liceum św. Anny (Nowodworskiego) studiował od 1819 na oddziale matematyczno-fizycznym UJ. 21 VI 1821 wstąpił w Warszawie do Korpusu Artylerii i Inżynierów WP, 1 VI 1824 awansował na podporucznika w Kompanii Rzemieślniczej. Z inicjatywy gen. P. Bontempsa przeprowadził w 1825–26 pionierskie na ziemiach polskich badania wytrzymałości materiałów: na rozciąganie prętów i łańcuchów z żelaza kutego i stali z zakładów w Suchedniowie, a na zginanie belek z drewna kilku gatunków drzew krajowych. Wyniki zostały zaprezentowane TWPN przez J.K. Skrodzkiego (1827) i opublikowane (1828). W 1829 K. badał doświadczalnie siłę pociągową koni pomysłowym urządzeniem własnej konstrukcji, zapewniającym zwierzętom bezpieczeństwo, a uzyskane rezultaty opublikował pt. *Doświadczenia nad siłą koni i nad poruszaniem wozów artylerycznych i saperskich próżnych i obładowanych poczynione* (1830). Zajmował się też wynalazczością. Wynalazł licznik obrotów własnego systemu (1826), przyrząd do pomiaru średnic brył obrotowych (1827), pompę nurnikową (1829), udoskonalony beczkowóz (1830). Część z nich opatentował, niektóre prezentowane były w TWPN. Wiele publikował, m.in. podręcznik *Matematyka dla Zimowej Szkoły Artylerii* (1828), obejmujący też zagadnienia statyki, dynamiki i balistyki. W 1830 wydał 6 tomów (z planowanych 14) *Encyklopedii popularnej albo umiejętności, sztuk i rzemiosł, wyłożonych sposobem przystępnym dla wszystkich klas*. Była to popularyzacja wiedzy z zakresu nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki, w większości oparta na przekładach

najlepszych wówczas publikacji francuskich i brytyjskich, uzupełniona własnymi tekstami. K. wziął udział w powstaniu listopadowym, kampanię 1831 odbył w twierdzy Zamość. Powróciwszy stamtąd do Warszawy, 12 XI 1831 złożył na nowo przysięgę na wierność Mikołajowi I. Zmarł przed końcem roku, najprawdopodobniej na szalejącą wówczas cholere.

SBTP (B. Chwaściński); SPPT (B. Orłowski).

Orłowski: *Antoni Krauz (1801-1831?) - zapomniany pionier nauk technicznych, wynalazca i popularyzator*, Wrocław 1979; tegoż: *Polska przygoda z techniką*, Warszawa 2009; J.K. Skrodzki: *Raport czytany na posiedzeniu Działu Umiejętności 21 listopada 1827 roku*, „Roczniki Towarzystwa Królewskiego Warszawskiego Przyjaciół Nauk” 1828, t. 20; „Kurier Polski”, nr 234, 3 VIII 1830; T. Żebrawski: *Bibliografia...*, Kraków 1873, s. 569, też nr 2530-2537; Archiwum Główne Akt Dawnych: KRW 314, 478, 498, 502, 503.

Bolesław Orłowski

[Poprzedni](#)
[Następny](#)